

Β. Ν. ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

ΙΔΙΩΤΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΕΙΟΝ

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ τοῦ Ἡμερολογίου φρονεῖ ἀδιστάκτως ὅτι ἐκπληροῖ πολλαπλοῦν καθῆκον ἀφιεροῦσα ὀλίγας σελίδας περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀρίστου καὶ ἐντελεστάτου ἴδιωτικοῦ Πατριαρχείου Βουλγάρεως, γνωστοῦ ἐκ φήμης καὶ ἀνὰ τὸν ἔξω ἑλληνισμόν, παρέχουσα ἀναγκαῖας τινὰς πληροφορίας χάριν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοταπῇ ἴδιως ἐνδιαφερομένων ὅμογενῶν, καὶ γνωρίζουσα αὐτοῖς διὰ τῆς ἄνωθε εἰκόνος τὴν συμπαθῆ καὶ καλοκάρυθον φυσιογνωμίαν τοῦ διευθυντοῦ.

Ίδρυθεν τῷ 1875 τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ κ. Μ. Μελᾶ πολλὰς ἔκτοτε ἔλαβε βελτιώσεις καὶ μεταρρυθμίσεις συμφώνως τῇ ὁσημέρᾳ τελειοποιουμένῃ παιδαγωγικῇ ἐπιστήμῃ, ἡς παρακολουθεῖ

ἀδιαλείπτως τὰς προόδους ὁ κ. Βούλγαρις, ἀκούραστος, καινοτόμος, μετὰ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἱερὸν ἔργον του.

Πρὸ παντὸς αὐστηροτάτη ἡθική, εὐπρέπεια τρόπων καὶ καρδίας διάπλασις εἰσὶν οἱ ἀπαραίτητοι ὄροι καὶ τὰ γνωρίσματα τῶν μαθητῶν τοῦ Παιδαγωγείου. Πρὸς τοῦτο ὁ κ. Βούλγαρις πρώτην μέριμναν ἔσχε καὶ ἔχει νὰ καταστήσῃ τοιοῦτον τὸν ἑσωτερικὸν αὐτοῦ ὅργανισμόν, ὥστε ἡ ἐν αὐτῷ διαμονὴ τῶν παιδῶν νὰ ἦν ἐν μέτρῳ παιδαγωγικῷ οἰκογενειακῇ, ἡ δὲ ἐπ’ αὐτῶν ἐργασία συνέχεια ὡς εἰπεῖν τῆς μητρικῆς μερίμνης καὶ φιλοστοργίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συμβάλλεται οὐ σμικρὸν καὶ αὐτὴ ἡ προσωπικότης τοῦ Διευθυντοῦ, ἀνδρὸς χρηστοῦ, ἐναρέτου, προσηνοῦς, γνωρίζοντος νὰ ἐπιβάλῃ τὸν σεβασμὸν ἀμα καὶ τὴν ἀγάπην εἰς τοὺς διαπεπιστευμένους αὐτῷ παιδεῖς. Εἰς τὸ δυσχερές τοῦτο ἔργον, τῆς ἡθικῆς διαπλάσεως τῶν ἀδρῶν καὶ εὐπλάστων μαθητῶν, ἔγκειται πρωτίστως ἡ φήμη τοῦ Παιδαγωγείου, ἐφ’ ἣ δικαίως ὁ κ. Βούλγαρις σεμνύνεται.

Ως πρὸς τὸ σύστημα τῆς ἐν αὐτῷ διδασκαλίας καὶ τῆς ἐν ἔκάστῳ μαθήματι μεθόδου, ἀκολουθεῖ τὰς ἐπὶ τούτῳ ἐργασίας τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐν τῇ διαρροθίσει τοῦ προγράμματος, συντασσομένου κατὰ τὸ ἐπίσημον τοῦ Υπουργείου καὶ τὰς ὑπουργικὰς ἐγκυρίλιους, διττὴ λαμβάνεται πρόνοια περὶ τε τῶν ἐφιεμένων ἐπιστημονικῆς σπουδῆς, τῶν δι’ αὐτὴν πρωρισμένων, καὶ περὶ τῶν εἰς ἐγκύκλιον παιδείαν ἀποβλεπόντων, καὶ ἀμα τῇ ἐκ τοῦ γυμνασίου ἔξόδῳ τρεπομένων εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον.

Τὸ Παιδαγωγεῖον περιλαμβάνει:

I ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΝ κατὰ τὸ σύστημα Froebel.

II ΠΡΟΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ.

III ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ.

IV ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ.

Οἱ ἐν αὐτῷ εἰσαγόμενοι μαθηταὶ διαιροῦνται εἰς τὰς ἑξῆς τρεῖς κατηγορίας :

α'.—Τροφίμους, ἤτοι ἐνοικοῦντας, τρεφομένους, διδασκομένους καὶ προπαιδευομένους ἐν τῷ Παιδαγωγείῳ.

β'.—Ημιτροφίμους, ἤτοι διημερεύοντας μόνον ἐν αὐτῷ καὶ ἀπολαύοντας, κοινῇ μετὰ τῶν τροφίμων, πάντων τῶν ἄλλων πλὴν τῆς ἑσπερινῆς τροφῆς. Καὶ εἰς

γ'.—Ἐκτερικούς, ἤτοι τοὺς μόνον εἰς διδασκαλίαν προσερχομένους κατὰ τὰς κεκανονισμένας διὰ τοῦ προγράμματος ὥρας.

Ἐν πάσκις ἀνεξαιρέτως ταῖς τάξεις διδάσκεται ἡ γαλλικὴ καθ'

έκάστην. Τὴν ἀγγλικὴν δέ, γερμανικὴν καὶ ἵταλικὴν διδάσκουσιν οἱ καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀνεγνωρισμένοι καθηγηταί.

Ἡ διδασκαλία καὶ σπουδὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εὐδοῦται διὰ μεθόδου τὰ μέγιστα καθοδηγούσης τὸν μαθητήν, διὰ τῆς καλλιεργίας τούτους τῆς ὁμιλουμένης καὶ τοῦ παραλληλισμοῦ αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν — ἔργον οὐχὶ σύνηθες, μεγίστης δὲ σημασίας, διότι μόνον οὕτω ὁ μαθητὴς ἀποφεύγει τὴν ἄγονον σχολασικότητα τῶν ἀρχαίων καὶ νεκρῶν τύπων, ἀφίεται δὲ αὐτῷ ἐλευθερία περὶ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀντίληψιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν καλλονῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Πρὸς τοῦτο κυρίως ὁ κ. Βούλγαρις εἰσήγαγεν ἀνέκαθεν τὸ μάθημα τῶν Ἐκθέσεων στεφθὲν ἐν τοῖς πράγμασι διὰ πλήρους ἐπιτυχίας. Καὶ σητως· ἡ ἀσκησις τῶν γραπτῶν ἐκθέσεων οὐ μόνον συντελεῖ εἰς τὴν βαθμηδὸν καλλιτεχνικὴν τῆς γλώσσης ἐκμάθησιν, ἀλλὰ συνάμα καλλιεργεῖ πάσας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, τὴν μνήμην, τὴν στοχέψιν, τὴν κρίσιν, τὴν φαντασίαν, ὡς πᾶσα δημιουργικὴ καὶ οὐχὶ μηχανικὴ ἔργασία. Προσέτι ὁ μαθητὴς διὰ τῶν ἐκθέσεων συνειθίζει, οὐ μόνον εἰς τὴν ἀπταιστὸν κατὰ τοὺς συντακτικοὺς καὶ γραμματικοὺς κανόνας γραφήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καλλιγραφίαν καὶ εἰς τὴν βαθμιαίαν πρόσκτησιν ἰδίου, ἀτομικοῦ ὡς εἰπεῖν, ὅφους, τὴν καλλιέργειαν τοῦ ὅποιου ὁ κ. Βούλγαρις θεωρεῖ ὡς ἐν τῶν σπουδαιοτέρων μελημάτων τοῦ διδασκάλου. Ἐν ᾧ ἐποχῇ δὲ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης ἐπασχολεῖται οὐ μόνον τοὺς ἡμετέρους ἀλλὰ καὶ τοὺς ξένους ἡλωστολόγους, ὁ κ. Βούλγαρις, ἀκολουθῶν τὴν μέσην ὅδὸν μεταξὺ τῶν καθαρολόγων καὶ τῶν ἐχυδαιϊστῶν, τάσσεται ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς μητρικῆς γλώσσης. Μητρικὴν δὲ γλώσσαν ὁ κ. Βούλγαρις θεωρεῖ τὴν νῦν διπλωσίαν τοῦ καθαρῶς ὁμιλουμένην καὶ γραφούμενην, δι’ ἣς ὁ παῖς ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἡλικίας συνείθισε νὰ συλλαμβάνῃ ἄμα καὶ ἐκφέρῃ τὰς σκέψεις αὐτοῦ, ἢτοι τὴν ζωτανὴν γλῶσσαν τοῦ οἴκου, τοῦ σχολείου καὶ ἐνὶ λόγῳ τῆς κοινωνίας, μεθ’ ἣς διαιμείθεται καὶ ταύτην πρὸ παντὸς κατὰ τὴν πολυτέλοντα κρίσιν τοῦ κ. Βουλγάρεως, δέον ἀπολύτως νὰ λαλῇ καὶ γράψῃ ὁ παῖς. Ὁ κ. Βούλγαρις τὰς περὶ τοῦ θέματος τούτου θεωρίας καὶ τὰ πορίσματα τῆς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ πείρας αὐτοῦ ἐξέδωκεν εἰς ἴδιον τεῦχος, ἔνθα ἐκτενέστερος λόγος γίγνεται περὶ τοῦ καρποφόρου μαθητος τῶν ἐκθέσεων, ὅπερ πρώτος, καὶ μόνος — ἀν δὲν ἀπατώμεθα — εἰσήγαγε καὶ ἐφαρμόζει ἐν τῷ λαμπρῷ αὐτοῦ Παιδαγωγείῳ.

Ἐπίσης ἐν αὐτῷ διδάσκεται ἡ Ἀπαγγελία, μάθημα δι’ οὐ τὰ μέγιστα μορφοῦται ὁ χαρακτὴρ τοῦ μαθητοῦ, καὶ ἡ

φωνητική μούσική, περὶ τῆς μορφοποιητικῆς τῆς ὥποιας δυνάμεως θεωροῦμεν παρέλκοντα πάντα λόγον.

Εἰς τὸ μάθημα τῆς Γ' εὐγραφίας, ἡς καὶ ὁδηγὸν ἔξεδωκεν ὁ κ. Βούλγαρις, θεωρηθέντα ως τὸν ἄριστον τρόπον τῆς διδασκαλίας, νέαν ὅλως ἀκολουθεῖ ὁδόν, συνδυάζων τὴν ἀναλυτικὴν λεγομένην μέθοδον, ἡτις ἀρχεται ἐκ τοῦ γενικοῦ εἰς τὸ μερικόν, πρὸς τὴν συνθετικὴν, ἡτις βαίνει ἀντιθέτως καὶ ἡτις κατ' ἔξοχὴν συνιστᾶται ὑπὸ τῶν ἐμπείρων παιδαγωγῶν.

Μετὰ τῆς γεωγραφίας ὁ κ. Βούλγαρις διδάσκει καὶ τὸ μάθημα τῆς 'Αστικῆς διδασκαλίας ἡτοι Στοιχεῖα Πολιτικοῦ Δικαίου, σπουδαίαν κατέχον θέσιν εἰς τὰ προγράμματα τῶν προκαταρκτικῶν σχολείων πάντων τῶν ἐλευθέρων λαῶν τῆς Εὐρώπης, ἵδιᾳ δὲ ἐν 'Ελβετίᾳ καὶ 'Αμερικῇ. Δι' αὐτοῦ ὁ μαθητὴς ἐνωρὶς διδάσκεται τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα, ἀπερ ἔχει ως ἀνθρωπος καὶ ως πολίτης, προσκτάται δὲ καὶ τὰς πρώτας στοιχειώδεις γνώσεις περὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς ἴδιας πατρίδος καὶ τὸν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὴν δημοσίαν ἡθικὴν σεβασμόν.

Εἰς τὸ μάθημα τῆς Γυμναστικῆς ὁ κ. Βούλγαρις ἀνέκαθεν ἀπέδωκε μεγίστην σημασίαν ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι μόνον εἰς εὔρωστα σώματα ἀναπτύσσεται αἴσθημα καὶ νοῦς ὑγιής. Οὕτως εἰσήγαγεν ὅλως νέαν μέθοδον, καταργήσας τὰ πεπηγμένα ὄργανα, ἀποδειχθέντα ἐπικίνδυνα διὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν, καὶ ἀντικαταστήσας αὐτά, κατὰ τὸ ἐν Γερμανίᾳ, 'Ελβετίᾳ καὶ 'Αμερικῇ κρατοῦν σύστημα, διὰ κινητῶν ὄργάνων, ἡτοι κοντῶν, ἀλτήσων, κορυνῶν, κλπ. Δι' αὐτῶν ἡ ἀσκησις ἐκτελεῖται ἐν ῥυθμῷ καὶ μετὰ μουσικῆς, διὸ καὶ καλαὶ στητικὴν καλεῖται ἡ γύμνασις αὐτῇ, ἀνατεθεῖσα δι' ἀδρᾶς δαπάνης εἰς εἰδίκους καθηγητάς, οὓς ἐπίτηδες μετεκαλέσατο ἐξ 'Ελβετίας, ἡτοι ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς κ.κ. L. Boreil, G. Stricler, A. Zouter—διεύθυνοντα νῦν τὸν Παναχαϊκὸν Γυμναστικὸν Σύλλογον Πατρῶν, καὶ τελευταῖον τὸν κ. Katin.

'Επίσης ὁ κ. Βούλγαρις, οὐδεμιᾶς δαπάνης φειδόμενος, ἐπλούτισε τὸ Παιδαγωγεῖον του διὰ μεγάλου ἀριθμοῦ ὄργάνων διὰ τὴν Φυσικὴν Ισορίαν, Μυθολογίαν, Ιστορίαν, Γεωγραφίαν, Ηραγματογνωσίαν, πιστεύων ἀδιστάκτως ὅτι ἡ διδασκαλία ἀποβαίνει ἀποτελεσματικώτερα καὶ θετικωτέρα ὅταν γίγνεται ως οἶόν τε ἐποπτικῶς, συμφώνως πρὸς τὸ «οὐδὲν ἐν τῷ νῷ ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει!»

Ἡ ἐν τῷ Παιδαγωγείῳ δίαιτα ἐκτελεῖται κατὰ τρόπον ἀληθῶς ἔξοχον. Πλὴν τῆς ἀρίστης καὶ ύγιεινῆς τροφῆς, παρακάθηται ὁ ἴδιος μετὰ τῆς οἰκογενείας του, τοῦθ' ὅπερ συμβάλλει τὰ μάλιστα

εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν μικρῶν παιδῶν. Μὴ φειδόμενος δὲ οἰασδή-
ποτε δαπάνης, ἥτις συντελεῖ οὐ μόνον εἰς τὴν ύγιεινήν, ἀλλὰ καὶ
εἰς τὴν εὐάρεστόν ἐν τῷ Λυκείῳ διαμονὴν τῶν διαπιστευομένων
ἀυτῷ παιδῶν, ἔχει οἰκοδομήσει ἀδρᾶ δαπάνη λαμπρὰν ἔπαιλιν ἐν
Νέῳ Φαλήρῳ κατάφυτον, μαρτυροῦσαν τὴν φιλοκαλίαν καὶ καλαι-
σθησίαν τοῦ ἀνδρός, ἐν θέσει τερπνῆ καὶ εὐάρεψ, ἔνθα οἱ τρόφιμοι
μαθηταὶ διέρχονται βίον εὐάρεστον καὶ ὄντως ἐπίζηλον κατὰ τὴν
ἐποχὴν τῶν διακοπῶν καὶ κατὰ τὰς χειμερινὰς ἐκδρομάς.

Τοιοῦτον ἐν γενικοῖς γραμμαῖς τὸ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίαν ἀριστον καὶ
μοναδικὸν Παιδιγγαγεῖον τοῦ κ. Βουλγάρεως, περὶ οὗ μαρτυρεῖ
εὐγλώττως εἰκοσαετες παρελθόν. Ο κ. Βουλγαρίς, ἐπὶ πολλὰ ἐτη
σπουδάσας εἰδικῶς τὴν παιδιγγαγικήν ἐν Γενεύῃ τῆς Έλβετίας,
ἐπισκεψθεὶς δὲ πλεῖστα σχολεῖα τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας καὶ
παραχολουθῶν μετὰ ζήλου χαρακτηριστικοῦ πάσας τὰς ἐκάστοτε
ὑποδεικνυομένας προόδους τῆς παιδιγγαγικῆς ἐπιστήμης, κατώρ-
θωσε νὰ καταστήσῃ τὸ Λύκειον αὐτοῦ ἀληθὲς σέμνωμα τῆς πρω-
τεούσης καὶ νὰ ἀναγάγῃ αὐτὸς εἰς περιπτήν ἐπιφανῆ καὶ ἐπί-
φθονον. 'Ανηὸς χρηστὸς καὶ ἐνάρετος, χαρακτῆρος ἐνεργητικοῦ καὶ
θελήσεως ἴσχυρᾶς, ἀκούραστος, γλυκὺς τὸ ήθος καὶ τοὺς τρόπους
προσηγής, κατέχων τὴν δύσκολον τέχνην τοῦ ἐμπνέειν τὸν σεβα-
σμὸν ὁμοῦ μὲ τὴν ἀγάπην, γνωρίζει νὰ διευθύνῃ ὡς ἀληθής πα-
τήρ, αὐτηρὸς ἄμμα καὶ φιλόστοργος, δλον τὸν πολυδαιδαλὸν μικρό-
κοσμον τοῦ Παιδιγγαγείου του καὶ, αὐτὸς ἔαυτὸν παρέχων ὑπό-
δειγμα, νὰ ἐνισχύῃ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος καὶ νὰ παρακινῇ
εἰς εὐγενῆ ἀμιλλαν τοὺς πάντας, διδάσκοντας καὶ διδασκομένους.

'Ο κ. Βουλγαρίς ἐφιλοπόνησε καὶ τὰ ἔξης βιβλία: 1) Περὶ τῆς
προκαταρκτικῆς, μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως. 2) Ἐκθέσεις,
ἥτοι περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν δέον νὰ διδάσκεται τὸ μάθημα τῶν
Ἐκθέσεων κλπ. 3) Παιδιγγαγικήν. 4) Μυθολογίαν καὶ 5) Πρα-
κτικὸν δδηγὸν τῶν γονέων πρὸς ἀνατροφὴν τῆς πρώτης ἡλικίας.

Τοιοῦτον ὅν, ὑπὸ τοιαύτην ἀπαραίμιλλον διεύθυνσιν καὶ ὑπὸ
ἔξαιρέτους συνθήκας λειτουργοῦν τὸ Παιδιγγαγεῖον Βουλγάρεως,
θεωροῦμεν δλως περιττὸν νὰ συστήσωμεν εἰς πάντας, καὶ δὴ εἰς
τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὁμογενεῖς, ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἔξασφαλίσωσ-
εἰς τὰ προσφιλῆ των τέκνα ἡθικὴν καὶ διανοητικὴν μόρφωσιν ἀρ-
τίαν, καὶ νὰ ἐμπιστευθῶσι τὴν παιδιγγαγησίν των εἰς χειρας ἀλη-
θῶς πατρικὰς καὶ φιλοστόργους.